

Københavns Universitet

Docent og Kanzlerin

Farø, Ken Joensen

Published in:
Sprogvidenskab i glimt

Publication date:
2009

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2009). *Docent og Kanzlerin: Movering i dansk og tysk. I Sprogvidenskab i glimt: 70 tekster om sprog i teori og praksis* (s. 63-69). Syddansk Universitetsforlag.

... jeg en profil på Arto og startede en de-
det betyder. Enig dom: Det kan man ikke
sbemærkning at jeg må være fra Sønderjyl-
korrekt at jeg er fra Sønderjylland, men
undersøgt den geografiske fordeling af ad-
være *-vorn* end *-agtig*. *Agtig* er dialektalt set
olmsk suffiks, lidt brugt på Fyn også, men
til dags er der nok ikke stor forskel på bru-
edslående resultat. En informant (13 år,
give at en sprogligt uformående kammerat
hårdt presset indrømmede en studerende
g havde sagt *en agtig form for*, men hun un-
og fordi Anders Matthesen på cd'en *Hva'*
agtig form for sketches (nr. 8, »Møgunge«). Jeg
or selv om det sker at de der bruger *agtig*
om hvad det betyder, eller at de bliver sat
om regel intet i interaktionen (det er mest
eksemplerne) der tyder på at modtagerne
i. *Agtig* som adjektiv ser ud til at blive brugt
ere, at dømme efter de steder hvor man
år. Der er en informant født i 1986 (ek-
flere informanter over 18 år, idet nogle
or det fremgår at forfatteren har bil selv.
eksempler på *agtig* som adjektiv – heraf
get andet »semantisk tilnærmende« – er
en tendens. Men der er ingen tvivl om at
eksempler mundtligt, og det springende
gger i den klart fordømmende holdning
rgsmålet er om den normative pegepind
k *agtig* som ungdomssprog eller helt ud-
g. Eller om det er for sent, og vi kan læne
tativitet på den falsteragtige måde.

... dansk. *Sammensætninger og afledninger*.
et Kongelige Danske Videnskabernes

... de danske dialekter. En dialektgeografisk
52.

... nu. *En historisk-semantic studie av aktig-avled-*
n för nordiska språk vid uppsala universitet.

... l. København: Gyldendal, s. 273, sp. 2f.

... historie II. København: Nordisk forlag.

Docent og Kanzlerin – Movering i dansk og tysk

Af Ken Farø, Københavns Universitet

»Årets ord«¹ 2005 var i Tyskland *Bundeskanzlerin*. Grammatisk havde formen sådan set været mulig hele tiden, men det var altså først med valget af Angela Merkel som regeringschef, at ordet *Kanzler* blev endegyldigt moveret – det vil her sige: etableret som feminin afledning af et maskulint grundord (uden for metasproglige og hypotetiske sammenhænge).² Det påvirker os ikke i Danmark, hvor Merkel på lige fod med sine mandlige forgængere, Schröder, Kohl, Schmidt, Brandt, Kiesinger, Erhardt og Adenauer, slet og ret er *kansler*, uden nogen suffigale dikkedarer – medmindre man vil være morsom eller ikke behersker dansk grammatik. Her er et eksempel, formentlig på det første:

(1) **Kanslerinden** kom, så og sejrede (*ditcentrum.nordfyske.dk*).

Det er nok hentydningen til kejserinden og Cæsar, der er motivet. Sådanne afvigende forekomster udgør dog langt under 1% af brugseksemplerne i dansk, og de er ikke grammatiske, men derimod stilistiske. Det skal begrundes nærmere på de følgende sider.

Danske tyskstuderende kan finde på at omtale tysk som et »gammeldags« sprog. En af grundene er, at tysk har et temmelig gennemført moveringssystem, modsat dansk, hvor moveringen længe har været på retur. Det får nogle til at betragte det tyske system med »lingvocentriske«³ briller og projicere diakrone forhold fra modersmålet over på fremmedsproget: Det, som tidligere var produktivt i dansk, må så være »gammeldags« i andre sprog, hvis det dér er systematisk.

Formålet med denne skitse er at levere en kortfattet kontrastiv diskussion af den funktionelle⁴ movering (Fleischer & Barz 1992:182) i dansk og tysk.

1. Se <http://www.gfds.de/index.php?id=11>.

2. Movering kan også finde sted af et feminint grundord: *Braut* > *Bräutigam*, men typisk er disse ikke produktive.

3. Denne term er ikke etableret, men den giver mere mening end *etnocentrisk* om sprog (se fx Holsting 2008:4).

4. Funktionel movering står (bl.a.) i modsætning til »matrimonialmovering«, jf. dette eksempel fra Andersens *At være eller ikke at være*: »han lod sig kalde »Generalen« og Konen »Generalinden« (ADL).

Lidt baggrund

De kontrastive grammatikker med dansk og tysk (fx Jørgensen 1992/1976ff., Lauridsen & Poulsen 1995, Hansen et al. 2002) er ret lakoniske i deres gennemgang af emnet. Førstnævnte taler fx om, at »der er en udbredt tendens til at danne *in*-afledninger med speciel reference til hunkønsvæsener«. Det er nok for vagt formuleret, og vi skal senere se hvorfor.

Suffiksafledning af personbetegnende substantiver på baggrund af denotatets *sexus* findes i udgangspunktet både i tysk og dansk. Således er der umiddelbart strukturel parallellitet mellem fx *lærerinde/Lehrerin*, *danserinde/Tänzerin*, *sangerinde/Sängerin* og *skuespillerinde/Schauspielerin*. De er alle afledt af et *nomen agentis*, som i tysk er maskulinum, mens *genus* i dansk ikke er relevant i denne sammenhæng: Det er i begge tilfælde fælleskøn.

Imidlertid er der en helt grundlæggende forskel mellem dansk og tysk: I moderne tysk er man i reglen *tvunget* ud i valget mellem maskulin grundform og feminin moveret form; det er altså et grammatisk fænomen i snævrere forstand (Jakobson 1959). Betragter man således fra tysk det propositionelle indhold *ARG: Lisbeth*; *PRÆD: docent*, så stiller grammatikken ret strenge krav til formen. Sætningen vil se ud som følger: *Lisbeth ist Professorin*⁵ (se diskussionen nedenfor). I dansk er der slet ikke mulighed for moving af ordet *docent*. Men selv i de tilfælde, hvor moving kan lade sig gøre, som fx i de ovennævnte eksempler, er de moverede former sjældent obligatoriske, men ofte blot en stilistisk variant. På moderne dansk er moving dermed ikke noget grammatisk, men et leksikalsk fænomen, knyttet til enkelte ord.

Diakront

De to systemers nuværende divergerende status er resultatet af en nyere udvikling. Endnu i mellemkrigstiden kunne man i dansk danne mange moverede former, som ikke længere er gængse. I et interview med den aldrende Vera Gebuhr i *Ud og se* (Jensen 2008) citeres et brev fra 1930'erne, hvori skuespilleren betegnes som »Kunstnerinde«, en nu forældet eller stærkt gammeldags form. En søgning på det elektroniske *Arkiv for Dansk Litteratur*,⁶ som indeholder tekster af forfattere fra renæssancen til ca. 1920, bringer en stor mængde nu forældede danske moveringsformer for en dag, fx:

- (2) *Profetinden* løftede højtideligt sine grønne Øjne (Aakjær: *Dødsfjender*, ca. 1900)
- (3) Der var paa hine Aftner blandt Tilskuerne En, som maatte berøres sært og særligt af denne Kamp. Markisen af Strozzi, *Kroaterinden* (Bang: Den gyldne Stad, 1891)

5. *Dozent* i tysk er en falsk ven i forhold til dansk: Det er en underviser på universitetet uden professorstatus og har semantisk en langt større rækkevidde end *docent*.

6. Via endelsen *-inden* og trunkering.

- (4) Det ene Billed viste ham *George Sand*, *Romanforfatterinden* (Paludan-Müller: *Adam Homo*, 1839-1848)
- (5) En Paa-fugl (*a*) yndelig, mood *Paafuglinden* kierlig, Omdrejer sig med Lyst (Arrebo: *Hexaëmeron*, 1661)
- (6) Jeg skulle riimet før, men vidste ikke, hvad; For *Mesterinden* mig saa nær paa Armen sad (Kingo: *Lever-Rüm over Bordet til Schøllerts*, 1600-tallet)
- (7) *Formandinden* for den kvindelige Centralforening [...] var helt fornærmet derover (Karl Larsen: *Dommens Dag*, 1908)

Alle disse eksempler på ord, som i dag ville fremstå umoverede, ville i tysk netop have tvungen *-in*-form: *Prophetin*, *Kroatın*, *Romanautorin*, *Pfaıın*, *Meisterin* – med undtagelse af *Formandinde*, som svarer til et substantivisk brugt præsens participium: *die Vorsitzende*. Denne oprindelige konvergens mellem de to systemer er altså gået tabt. Ganske vist nævner Petersen (1975) i sit »rutediagram« over afledningsmuligheder m.m. i dansk en længere række af produkter, herunder egentlige afledninger som *morderske*, *svømmerske*, *wienerinde*, *balletdanserinde* og *linedanserske*. Men med delvis undtagelse af *balletdanserinde* er ingen af dem gode nye eksempler på danske moveringsformer, så også de seneste 30-40 år er der tilsyneladende sket en yderligere udvikling, der har gjort forskellene på tysk og dansk større.

Hvis vi nu sammenligner med det tyske system, så er det i nyere tid, dvs. især fra 1960'erne og frem, blevet stærkt påvirket af et sprogpolitisk engagement fra den feministiske lingvistik side (fx Doleschal u.å.). Kritikken har bl.a. drejet sig om, at grammatisk maskuline former bruges generisk. Eksempelvis har Pusch (1984) i sin bog med den programmatisk titel *Das Deutsche als Männer-sprache* påpeget, at hun ikke føler sig tiltalt, når der i passet står »*Der Inhaber dieses Passes*« og ikke »*Die Inhaberin ...*«. Grammatisk *genus* bliver af denne normative skole altså sat i direkte forbindelse med *sexus*, en dødsynd da vi i sin tid begyndte på tyskstudiet. Men denne politisering af det grammatisk system har ikke desto mindre fået konsekvenser, så systemet har forskubbet sig i forhold til på dansk, som altså i sig selv har bevæget sig væk fra tysk ved at »afgrammatikalisere« movingen og faktisk opfatte *sexus* som irrelevant. Politiseringen har ført til, at den generiske maskulinum i tysk er blevet trængt så meget tilbage, at de sidste »huller« i movingssystemet er ved at være udfyldt,⁷ og at »parformer« foretrakkes mere og mere af sprogbrugerne. Begge dele skal uddybes i det følgende.

Hvad de sidste huller i movingssystemet angår, så peger sprogbrugsundersøgelser på, at det tyske system nærmer sig 100% konsekvens. Samtlige konsulterede grammatikker nævner ganske vist, at akademiske titler er undtaget fra reglen om *in*-afledning; konkret nævnes samstemmende *Doktor* og *Professor* (fx Lauridsen & Poulsen 1995:64; Hansen et al. 2002:125). »*Nicht-usuell*« er moving tilsyneladende også generelt ved »*Bezeichnungen für*

7. I hvert fald dem, som ikke er direkte fonotaktisk blokerede, se nedenfor.

Rollen, die traditionell von Männern ausgeübt wurden, wie [...] *Soldat*, [...] *Minister*, [...] *Bürgermeister*« (Wellmann 1975:110). Imidlertid ser tiden ud til at være løbet fra sådanne undtagelser, som det fremgår af flg. eksempler med tilhørende »absolutte« og relative frekvensangivelser, baseret på internetsøgninger:

- (8) sie ist Soldat/-in (5/264 = 1:53)
- (9) sie ist Offizier/-in (9/40 = 1:4)
- (10) sie ist Minister/-in (10/125 = 1:13)
- (11) sie ist Bürgermeister/-in (0/277)
- (12) sie ist Professor/-in (41/5080 = 1:124)
- (13) sie ist Doktor/-in (155/323 = 1:2)

Soldat, *Minister*, *Bürgermeister* og *Professor* er i dag altså fuldt integrerede i systemet, mens *Offizier* og *Doktor* ser ud til at være på vej i samme retning. Ingen af disse eksempler moveres i dansk. Og selv de overlevende moveringer i dansk er i dag markerede og dermed formentlig på vej ud. Det understreges af deres relative frekvens i forhold til de generiske grundformer:

- (14) Hun er sanger/-inde (778/223 = 3:1)
- (15) Hun er danser/-inde (290/4 = 73:1)
- (16) Hun er skuespiller/-inde (1.800/85 = 21:1)
- (17) Hun er massør/massøse (28/2 = 14:1)

Der er godt nok forskellige fortrængningsgrader, men tendensen er klar: Kun en yderligere indskrænket rest af inventaret ser ud til at ville overleve i dansk. Det er tilsyneladende de moveringsformer, hvor kønnet rent faktisk opleves som relevant, fx ved *heltinde*, *værtinde* og *elskerinde*. Det gør den moverede form mere overlevelsesegnet (jf. Petersen 1975: 61f.).

Med hensyn til de såkaldte »parformer«, så leder de eksplicit tanken hen på kønsforskellen ved simpelthen at nævne begge køn. Fx vil en sprogpolitisk orienteret beskrivelse af en blandet gruppe ansøgere »til ophævelse af den antagede kønsdiskrimination« (Lauridsen & Poulsen 1995:64) tale om *Bewerberinnen und Bewerber*. Den rytmisk mere overbevisende (og traditionelle) rækkefølge *Bewerber und Bewerberinnen* er i øvrigt væsentligt mindre udbredt; forholdet er ca. 25:1.

Kontrastivt-synkront – og en funktionel betragtning

Vi har set, at de to sprog historisk har bevæget sig i hver sin retning, hvad angår deres respektive moveringssystemers produktivitet. De moverede former i dansk udgør i dag et begrænset leksikalsk inventar, en lukket klasse, som kan betragtes som relikter af et tidligere produktivt system i lighed med de stivne konjunktivformer eller dativ- og genitiv-relikterne (jf. Katlev 2008). Dansk

er imidlertid ikke uden indholdsmæssige paralleller til den produktive movering i tysk. Det er nemlig ganske udbredt at hæfte et leksikalsk attribut til stilingsbetegnende substantiver for at markere sexus:

- (18) Overskuddet hos Waltrich kom med den kvindelige direktør (*www.metal-supply.dk*)
- (19) Den kvindelige bilist, som tørnede sammen med Sandra Bullocks bil i weekenden, nægter sig skyldig i spirituskørsel (*www.webavisen.dk*)

I begge tilfælde er kønsdistinktionen *kommunikativt relevant* (jf. Kunkel-Razum 2005:156). I modsætning til tysk, som med sin grammatiske kønsdistinktion i højere grad har dette som *baggrund* indhold (Boye & Harder 2009), er den leksikalske markering af kønnet i dansk *forgrund* og intenderet fra forfatterens side. Anderledes i tysk, hvor sexusmarkeringen er så godt som tvungen. Det skaber indimellem en vis usikkerhed for modtager. Her er et par eksempler på det sexus-specificerende systems funktionelle ulemper:

- (20) Viele Akademiker und Akademikerinnen wünschen sich eine Familie (*www.frauenmachenkarriere.de*)
- (21) Die beiden Fotografen Sonja und Michael Inselmann lichten seit fünf Jahren Studenten und Studentinnen ab – nackt, wie Gott sie schuf (*bedrohte-tiere-pflanzen.suite101.de*)

Er det nu forfatterens fokus at understrege, at der er tale om *både* mænd og kvinder i de to eksempler? Det ved vi ikke – og en oversættelse til dansk kommer ud i vanskeligheder, for i den situation skal den tyske konstruktions ambiguitet opløses til fordel for enten en (a) neutral generisk eller en (b) accentueret inklusiv fortolkning. I dansk ved man altid, at *studenter* dækker over begge køn; en eventuel fokusering på, at et forhold gælder dem begge, ville komme til udtryk i en leksikalsk attribuering med adjektiverne *mandlige* og *kvindelige* som vist ovenfor.

Med udgangspunkt i denne grammatiske forskel mellem dansk og tysk er det nærliggende at antage, at de leksikalske attributter *weiblich* hhv. *kvindelig* har helt forskellig distribution. Denne hypotese blev testet: På dansk var i en stikprøve på 100 internetbelæg af det bøjede adjektiv *kvindelige* 90 klart kønsfokuserende. Tilsvarende havde i tysk kun 5 ud af 100 belæg af *weiblich*-denne funktion,⁸ nemlig *Der weibliche Detektiv*, *weibliche Neonazis*, *weibliche Dandys*, *Erste weibliche Fleischergesellin* og *Der weibliche Papst*.⁹ Bemærk i øvrigt, at der blandt de 5 afvigere er flere, som har beholdt deres maskuline genus, trods referentens entydige feminine sexus. Hypotesen holdt altså stik: Tyske og danske

8. Blandt de resterende 95 % gemmer sig eksempler som *weibliche Stimme*, *Brust* og *Sexualität*.

9. Ifølge Wellmann (1975:108) konstrueres attributtet *weiblich* mest med substantiver, som ikke tillader movering. Det gælder rent fonologisk kun for *Dandy* og *Neonazi*.

kønsdifferentierende adjektiver har en helt forskellig distribution, idet langt størsteparten af de danske eksempler (90 %) har en kvinde som denotat, mens det kun gælder for en meget lille del (5 %) af de tyske. Forskellen er begrundet i den fra dansk næsten forsvundne movering, som så kompenserer vha. kønsdifferentierende adjektiver.

Systematisk nærkomplementaritet

Disse observationer er med til at styrke billedet af to relativt komplementære systemer: Dansk har søgt andre veje end tysk, når det handler om at markere kønsforskelle; den markeres kun, hvor det har tekstuel-pragmatisk betydning. Tysk *skal* som hovedregel markere den, også hvor det i teksten egentlig er irrelevant. I grove træk i hvert fald.

Nedenfor ses en oversigt over tendentielle forskelle mellem det tyske og det danske system, hvad angår movering:

MOVERING	tysk	dansk
Overordnet	grammatisk	leksikalske relikter
Funktion	grammatisk	stilistisk
Effekt	neutral	arkaiserende, spøgende
Sexusnomination	syntetisk	analytisk
Funktionelt	mindre transparent	transparent

Figur 1: Oversigt over movering kontrastivt tysk-dansk

Oversigten illustrerer, at movering i tysk er et levende grammatisk princip, som modsvares af moveringsrelikter i dansk, der må betegnes som leksikalske. Moveringernes grammatiske funktion i tysk står i dansk typisk over for en stilistisk funktion. Hvor effekten af de tyske *-in*-former er ganske neutrale, er de tilsvarende *-inde*-former ofte arkaiserende eller spøgende. Sexusnominationen i tysk er syntetisk, dvs. betegnelsen af specifikt kvindelige individer udløser ikke mere end ét ord i modsætning til i dansk, hvor det er nødvendigt at anvende ekstra attributter. På det funktionelle plan er det tyske system lidt mere uklart end det danske, hvor det er tydeligt, om kvinder eller mænd er i specifikt fokus eller ej.

Konklusion

Tysk og dansk havde som påvist oprindeligt den samme grammatiske evne til movering. I dag er det billede helt forandret: Det er tæt på, at man nu kan tale om komplementære systemer. Bl.a. af sprogpoltiske grunde har de to sprog

bevæget sig i hver sin retning, selv om motivet til forandringerne begge steder til dels har været det samme: ønsket om ligestilling. På dansk er det blevet fortolket sådan, at specifik nævnelse af det feminine er irrelevant, mens udeladelse af det samme træk i tysk betragtes som reaktionært – nærmest en spejling af den holdning, nogle danskere møder den tyske movering med (jf. indledningen). Resultatet er, at movering i dansk er blevet egentlig uproduktiv og dermed et rent leksikalsk fænomen, mens det i tysk i tiltagende grad er grammatikalisert.

Den generiske maskulinum er blevet kritiseret for at generere misforståelser (Kunkel-Razum 2005:56). Men faktisk er den automatiske eksplicite nævnelse af begge køn kommunikativt mindst lige så uklar. Det tyske system byder på visse funktionelle problemer mht. afkodning: Det er ikke altid klart, om nævnelser af både grundform og moveret form dækker over reel information eller er rent grammatisk automatik. Det er prisen for opgivelsen af den generiske maskulinum, som dansk kan siges at have bevaret, i hvert fald i en overgangsfase. I dansk sker den funktionelle differentiering generelt vha. leksikalske attributter. Dansk er altså funktionelt mere tydeligt end tysk, fordi det ikke hænger på en redundant regel om, at de moverede former ikke bare dannes tendentielt, men i store træk faktisk *skal* dannes, hvor de kan, og det kan de i langt de fleste tilfælde.

Den beskrevne divergens mht. movering er et blandt mange eksempler på en *centrifugal* tendens i forholdet mellem dansk og tysk (jf. Farø 2003): De to sprog er på flere områder i bevægelse bort fra hinanden. Andre eksempler er ortografien og ordforrådet, som tidligere har konvergeret i langt højere grad, men som pga. manglende kontakt og påvirkning bevæger sig væk fra hinanden.

Litteratur og kilder

Arkiv for Dansk Litteratur (www.adl.dk)

Boye, Kasper & Peter Harder (2009): Grammatikalisering, syntagmer og paradigmer, i: Rita Therkelsen og Eva Skafte Jensen (red.): Dramatikken i grammatikken.

Roskilde: Roskilde Universitet, s. 149-156.

Doleschal, Ursula (u.å.): Das generische Maskulinum im Deutschen, i: *Linguistik Online* 11.02. [http://www.linguistik-online.de/11_02/soleschal.html]

Farø, Ken (2003): Idiomatik og sproglig forandring, i: *Studier i nordisk* 2003-2004, s. 51-75.

Fleischer, Wolfgang & Irmhild Barz (1992): *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Niemeyer.

Hansen, Agnete Bruun, Elva Stenestad & Carl Collin (2002): *Tysk Grammatik*. København: Gyldendal.

Holting, Alexandra (2008): *Det tyske sætningskompleks. En kritisk-konstruktiv diskussion af en systemisk-funktionel kategori og dens applikation på tysk*. København: Københavns Universitet. [Upubliceret ph.d.-afhandling].

Jensen, Camilla Høy (2008): Bravuhr, i: *Ud og se*, november 2008, s. 18-32.

- Jakobson, Roman (1959/1971): On linguistic aspects of translation, i: Selected Writings II, s. 260-266. Haag/Paris: Mouton.
- Jørgensen, Peter (1992/1976ff.): Tysk grammatik I-III. København: Gad.
- Katlev, Jan (2008): Så til søs, i: *Mål og mæle* 31:4, s. 14-19.
- Lauridsen, Ole & Sven-Olaf Poulsen (1995): *Tysk Grammatik*. København: Munksgaard.
- Kunkel-Razum, K. & F. Münzberg (red.) (2005): *Duden. Die Grammatik*. 7. udgave. Mannheim etc.: Dudenverlag.
- Petersen, Pia Riber (1975): Bedepiger, styrkvinder og formandinder, i: *At færdes i sproget*, s. 53-64. København: Dansk Sprognævn/Gyldendal.
- Pusch, Louise F. (1984): *Das Deutsche als Männersprache*. Frankfurt a.M.: Suhrkamp.
- Wellmann, Hans (1975): *Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache*. Zweiter Hauptteil. Düsseldorf: Schwan.
- www.gfds.de/index.php?id=11

Pif Paf Puf

Af Steen Schousboe, Københavns Universitet

Aflyd betegner en vokalveksel som ikke er betinget af lydlig forhold. Dermed adskiller aflyd sig fra omlyd (som i dansk *bonde – bønder*) og fx vokalharmonier, som bedst er kendt fra tyrkisk.

Samme stamme eller rod kan optræde med forskellig vokal, og dermed får sproget et udtryksmiddel som kan bruges leksikalsk, dvs. i orddannelsen, såvel som grammatisk, dvs. i bøjningsmønstre. Lad os først se et eksempel fra ord-dannelsen: De danske adjektiver *grim*, *gram* og *grum* er alle beslægtede. Det er måske ikke let at se den fælles betydning i de moderne danske ord, men de henviser oprindeligt alle til det menneskelige udseende eller mere præcist til ansigtsudtryk. Endnu i dag bruges *grim* særligt ofte om ansigtet; hvis man er *gram* i hu vil ens ansigtsudtryk sædvanligvis afsløre dette og vi taler ofte om et *grumt* smil eller udtryk. På moderne engelsk betyder *grimy* snavset, især 'snavset i striber'. Den typiske anvendelse er om et snavset ansigt, hvor sved eller tårer har dannet lysere striber. Nogle kender også det danske dialektord *grimet*, som betyder præcis det samme. Hesteinteresserede kender en *grime* og i oldengelsk betyder *grim* en hjelm. Ikke en kasserolle af metal, men en beskyttende hovedbeklædning, hvor lædersnører over ansigtet både tjener til at fastgøre hjelmen og til at beskytte ansigtet. Hvis vi skal gætte på en oprindelig betydning af *gr-m må det blive 'ansigt med striber' eller noget lignende.

Grammatisk bruges aflyd i indoeuropæisk både i visse substantivers bøjning og mere udbredt i verberne, hvor aflyd kan udtrykke tempus eller aspekt. I de germanske sprog (tysk, nederlandsk, de nordiske sprog og engelsk) er aflydens helt dominerende grammatiske funktion at adskille de tre former af den verbale stamme som bruges i hhv. nutid/navnemåde, datid og tillægsformen. Svarende til dansk *springe – sprang – sprunget* har vi tysk *springen – sprang – (ge) sprungen* og engelsk *spring – sprang – sprung*. Aflyd er det definerende træk for de såkaldt stærke verber, hvor fx datid altså udtrykkes ved vokalveksel, hvori-mod de svage verber beholder samme vokal som i nutid/navnemåde, men tilføjer endelsen -(e)d/t(e), som i *hoppe – hoppede – hoppet*.

Historisk forholder det sig således at den svage verbalbøjning er en germansk nydannelse, og den blev efterhånden helt dominerende. Det er sjældent at se et lånt verbum blive føjet ind i aflydsmønstret. Engelsk *shrive* ('at skrive') er et af de meget få eksempler: *shrive – shrove – shriven*, lånt fra latin *scribere* og måske først optaget så sent som i det 10. århundrede. Ligeledes ser man allerede i gotisk, et nu uddødt germansk sprog fra det fjerde århundrede, at nye verber, oftest dannet af tillægsord, alle er svage. Det samme ses i de